

אלכסנדר אוריה בוסקוביץ' האלקושי 3

ליד הפסנתר, בזמן ההאפלה, אפוף עשן, מלמד לשיר ברגש את "דודו". יחזקאל בראון על א.א. בוסקוביץ'

ער שעברו לידם בכותל הקרקע שכרוב האלקושי התגורר אוריה ומרים בוסקוביץ בבית שכן, ברחוב יוסף אליהו הסמוך. שם היתה הרירה קטנה, ובוסקוביץ נאלץ לעבור בחדר הכביסה שלעל הגג, חדרון לוחט בקיץ וקפוא בחורף, וללא פסנתר. שם חיבר כמה מיצירותיו הגדולות ובהן הקונצ'רטו לאבוב והקונצ'רטו לכינור (1942). בשנת 1954 עקר בני הזוג לדירי רה החדשה, המרווחת יותר, ובאותו עשור גם נולדו ילדיהם דוד ושרית. כאן חיבר בוסקוביץ, כי היתר, את גירסה נוספת ל"סוויטה שמית" וכן את הקנטטה "בת ישראל" וה"קונצ'רטו דוד קאמרה".

המלחין יחזקאל בראון הכיר את בוסקוביץ במקרה, בתחילת דרכו המוסיקלית, ומאז שב ונ"פגש בו בנקודות חשובות בחייו:

"כשפגשתי את בוסקוביץ, בסוף 1947, הייתי קיבוצניק, והיאל וניצחתי בקיבוץ על מקה"ל הצלחתי להוציא מהגיבור סכום קטן שיאפשר לי להשתתף בקורס לניצוח מקהלות. מרוב השיעורים התפרפרתי, אבל היה שיעור הרמוניה שבו הצצתי - וגמסכתי אליו. המורה, איש אריב ונוטה להקשיב אבל חמור סבר, היה מעניין. זה היה בוסקוביץ. העותי לבקש שילמד אותי שיעורים פרטיים והוא הסכים, בשכר של חמישה גרוש.

"ער תרגילי הרמוניה שהטיל עלי בוסקוביץ לא כתבתי מוסיקה בחיי. להיות קומפוזיטור נראה עד אז לי כמשהו ששייך לזמנים עתיקים, לארצות רחוקות. מארבעת החודשים בהם למדתי אצלו בחדר העבודה בעליית הגג אני זוכר אותו כמורה מופלא ונלהב, מעורר השראה, ואדם חם ולבבי. הוא לימד תמיד משהו שהיה אקסטרלי לגביו, שעניין והעסיק אותו באותו רגע; והוא גם היה מעשן המון, ונהג לומר: 'מי שלא מעשן הוא לא קומפוזיטור'. למטה בסלון הוא נהג לשבת על כורסה כבדה ליד הפסנתר, והיה מנער את אפר הסיגריות לתוך קרע בעור המיסער שלה.

"בהמשך ההיכרות כינינו נוסף מימד של ידידות, ואחד כך הוא הפיע בתחנות החשובות בדרכי: הודות לו העותי להלחין לראשונה, הוא שפרץ למעני את הדרך כשהביא לשירות יצי"ר שלי בדריו, והוא שעור לי להכנס בשערי האקדמיה כשקיבל אותי הישר לשנה השנייה. השיעורים שלו שם היו מרתקים ורבי השראה, וראיתי בו גורו מוסיקלי כי הוא היה הוגה דיי עות יותר מאשר מורה שיטתי.

"באותה עת בוסקוביץ פיתח את האידאולוגיה שלו על מות המוסיקה הישראלית, ואני נדיבקתי בה, ומצד שני המוסיקה שלי הלכה ונשמעה לאוזני מוחות ופחות ישראלית וים תיכור ניה. הקשר כינינו לא נמשך, אולי כי בגלל המהפך שחל בו, אחד מני דברים, שבעטיו הוא איבד את האימון באידאולוגיה שלו ונתפס למוסיקה הסריאלית. אני ראיתי עצמי כממשיך דרכם של ברושק וסטרווינסקי, והוא, על אף שהעריך אותם מאוד, היה רחוק מלראות בהם מופת. "מה שאיפיי את בוסקוביץ היא היכולת שלו לחוות כל דבר בצורה אינטנסיבית: את המר"סיקה היהודית-אירופית במולדתו, את המוסיקה הצרפתית, את הלם המהומות וכל סגנון כזה הביא עימו והתלבטויות - זאת בגלל הדרישות המחמירות של בוסקוביץ, עד כדי כאב, מעצמו ומאחרים."

האלקושי 3. כבר לא חדרון על הגג

בוסקוביץ שילם מחיר לא קל על רצונו לפתוח דף חדש ולוותר על אהבות נושנות

בוסקוביץ' (משמאל) יחד עם ידידו מרדכי סתר

הארצישראלי: קונצ'רטו לאבוב ולתזמורת, "סוויטה שמית". יש בסוויטה כל מה שבוסקוביץ רצה: מוסיבים מקוטעים ברוחה של אימפרוביזציה מודרנית, ופסנתר שנשמע כמו כלי פריטה או כלי הקשה מהמזרח התיכון. היצירה הו שימשה כמודל לבני דורו ולדור התלמידים שלו, אבל הוא עצמו נכנס אתריה לתקופה של התלבטות ושתיקה. ומאחורי מסך השתיקה הגיוון כמה קטעים קטנים, מעוררי השתאות. למשל השיר "דודו", אתר מלהיטיה הגדולים של מלחמת השחרור, שמנגינתו קולחת, רוויית ויכרונות יהודיים עצובים ממזרח אירופה ומהלכים הרמוניים כמעט רומנטיים. עם "דודו" נעלם בוסקוביץ ה"שמי" כאילו בבת אחת, ודבר לא נותר מהחזק-קוליות המורחית לה הטיפ. ואולי בוסקוביץ שוישב ליד הפסנתר בביתו, בזמן ההאפלה, ומלמד, אפוף עשן, להקה צבאית איך לשיר יפה וברגש את "דודו", דווקא הוא בוסקוביץ האמיתי.

כבר בשנות הארבעים ותחילת שנות החמישים היה בוסקוביץ המנסח והמסיף הגדול של רעיון ה"מוסיקה הים תיכונית": וה"ים תיכוניות" לדעתו, אותה עבריות חדשה, שורשית, אותנטית, אותה התמוגות עם ה"אני הלאומי" הציוני ועם הגוף והאקלים של המדבר, נקנתה אצלו בייסורים. הביוגרפיה של בוסקוביץ היא תמצית - אולי תמצית חריפה יותר מוז של כמה מעמיתיו - של הלמות לאומיים גדולים ומשברים אישיים גדולים לא פחות. כשהיה בן קצת יותר משלושים והגיע מרומניה לתל-אביב (ב'1938), אהב אופרה, אהב את המוסיקה הענוגה של ראול ובכלל את האמנות הצרפתית, ואהב גם את הניגונים היהודיים של מרח אירופה. אבל בארץ ישראל, כך הרגיש וכך הטיפ, יש לפתוח דף חדש - ואולי לוותר על האהבות הישנות. היה לכך מחיר לא קל. בשנות הארבעים, אחרי הבשלה קצרה, נכתבו ונוגנו שתי יצירות המפתח של בוסקוביץ

אלכסנדר אוריה בוסקוביץ, 1907-1964